

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

DVOJÍ INTERPRETACE KYTICE K. J. ERBENA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Nikola Hirková

Specializace v pedagogice, obor Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 18. března 2016

.....
Nikola Hirková

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za pomoc, cenné rady a odborné vedení v průběhu řešení a zpracování této práce.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

ÚVOD	2
1 KYTICE KARLA JAROMÍRA ERBENA.....	3
1. 1 KAREL JAROMÍR ERBEN JAKO VÝZNAMNÝ LITERÁT NÁRODNÍHO OBROZENÍ	3
1. 2 KYTICE Z POVĚSTÍ NÁRODNÍCH	4
1. 2. 1 Stručné připomenutí jednotlivých balad a jejich původ	6
2 KYTICE DIVADLA SEMAFOR.....	12
2. 1 KRÁTCE O DIVADLE SEMAFOR.....	12
2. 2 O INSCENACI KYTICE.....	12
2. 2. 1 K jednotlivým baladám.....	13
2. 3 KYTICE JAKO OBJEVNÉ PŘEDSTAVENÍ DIVADLA SEMAFOR	16
3 KYTICE FILMOVÁ – FRANTIŠEK ANTONÍN BRABEC.....	18
3. 1 PROCES VZNIKU A CHARAKTERISTIKA FILMOVÉ PODOBY KYTICE.....	18
3. 2 POPIS DĚJE A ZTVÁRNĚNÍ JEDNOTLIVÝCH BALAD	20
3. 3 BRABCŮV FILM JAKO INTERPRETACE LITERÁRNÍHO DÍLA	25
4 CO ZBYLO Z TRADICE?	26
5 ZÁVĚR	29
6 RESUMÉ	30
SEZNAM LITERATURY	31

ÚVOD

Cílem této práce je porovnat dvě interpretace původní básnické sbírky Karla Jaromíre Erbena: Kytice. Téma práce jsem si zvolila na základě toho, že tato kniha se prolíná celým mým studijním životem, a proto jsem se jí chtěla hlouběji věnovat i v době studia na vysoké škole. Zároveň mne již před několika lety oslovila činnost divadla Semafor, stejně tak jako filmové počiny kameramana a režiséra Františka Brabce. Proto považuji za velmi zajímavé téma právě konfrontaci těchto dvou děl, která vznikla s poměrně značným časovým odstupem. Mými zdroji budou jak běžně dostupné knižní materiály, tak i zdroje multimediální – hudební nahrávky, filmy a dokumenty.

Cílem práce je tedy, jak již bylo zmíněno, porovnat a zjistit, jak se od sebe jednotlivé interpretace liší a především jak se liší od původní knižní podoby, která vznikla sto let před zpracováním divadelním a téměř 130 let od vytvoření filmu. Práce by měla, jak už její název napovídá, přinést poznatky především v oblasti interpretace literárního díla. Co se týče obsahu, jedná se o velice obsáhlé a téměř nevyčerpatelné téma, tato práce se snaží odpovědět pouze na základní otázky a zároveň nechává volný prostor pro další bádání, které by pomohlo rozšířit poznatky v tomto literárně-vědním oboru.

1 KYTICE KARLA JAROMÍRA ERBENA

1.1 KAREL JAROMÍR ERBEN JAKO VÝZNAMNÝ LITERÁT NÁRODNÍHO OBROZENÍ

Karel Jaromír Erben, žijící v letech 1811 až 1870, byl a stále je význačnou osobností obrozenecké literatury a české literatury vůbec. Díky svému vkusu a citu pro psaní byl obdivován takovými velikány národního obrození, jako byl například František Palacký, který už tehdy opěvoval Erbenův talent pro psaní balad a sehrál v Erbenově životě významnou roli, když roku 1841 přispěl k tomu, aby byl Erben pověřen funkcí aktuára (*dříve nižší úředník, středoškolsky vzdělaný, který se uplatňoval v soudnictví, v berní správě, u policie i v jiných úřadech. Dnes stále existují jako vysokoškolsky vzdělaní pojistní matematici (též zvaní aktuarii demografové)*¹ v Královské společnosti nauk a dosáhl tak konečně důstojného života, co se finanční situace týče.

Přesto, že Erben nepocházel z příliš finančně dobře zajištěné rodiny, dokázal se svým talentem, cílevědomostí a pílí prosadit. Jako student si přivydělával kondicemi a soukromou výukou hudby (hra na piano). Právě během let strávených na vysoké škole učinil první pokusy o psaní, a to především ve formě krátkých milostných básní ke své přítelkyni Betty (Barbora Mečířová). Z těchto básní později vycházel i při tvorbě samotné sbírky Kytice z pověstí národních a staly se tak jakýmsi rámem pro některé z básní (např. Štědrý večer). Další Erbenovy pokusy se projevovaly i v tvorbě dramatu, a to především ve veselohře Sládcí. V monografii² o K. J. Erbenovi se její autor Julius Dolanský zabývá úvahou, že právě tato hra měla být jakousi formou a inspirací pro Prodanou nevěstu Karla Sabiny a Bedřicha Smetany. Tato úvaha je zdárně podpořena četnými citacemi promluv z obou her, které se sobě velice blíží, rozhodující je zde proto rok vzniku – Sládcí byli jako veselohra se zpěvy uvedeni roku 1836, kdežto libreto k Prodané nevěstě vznikalo až na přelomu let 1863 až 1864. Obě jsou si podobny jak některými promluvami, tak i volbou postav a jejich charakterů, totožná je i zápletka obou dějů, a to pár milenců a jejich trampoty s rodiči, navíc se obě tyto hry odehrávají v prostředí venkova, samotným dějem se však obě díla výrazně liší, dochází k obměně charakterů hlavních postav – tedy ústředního páru milenecké dvojice, obě hry ale opět končí smírem a rozřešením počátečního zmatení.

¹ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Aktuár* [online]. c2015 [citováno 28. 09. 2015]. Dostupné z: <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Aktu%C3%A1r&oldid=12607784>>

² DOLANSKÝ, Julius. *Karel Jaromír Erben: Studie s ukázkami díla*. 1. Praha: Melantrich, 1970

Co se týče Erbenova života po vysoké škole, kde se věnoval 2 roky filosofii a poté 4 roky specializaci na právnické fakultě, jeho povoláním tehdy bylo místo archiváře, až později se dostal k práci sekretáře Českého muzea, obojí za nuzných finančních podmínek. Až později, jak již bylo zmíněno výše, se stal pracovníkem Královské společnosti nauk a získal tak po několika letech od ukončení studia na vysoké škole povolání, které mu opět přineslo volnost, kterou cítil za svých studentských let a která mu opět umožnila oprostít se od všedních starostí a dát prostor tvůrčí fantazii. V této době, kdy Evropou procházela revoluce, v letech čtyřicátých a padesátých, vzniká Erbenova sbírka balad *Kytice z pověstí národních*, která se řadí k vrcholům Erbenovy básnické tvorby.

Mezi další významná díla K. J. Erbena pak dále patří *Prostonárodní české písně a říkadla*, obsahující množství rýmovaček, krátkých básní a popěveků, sesbíraných od lidí na venkově s tematikou tohoto prostředí, s tematikou přírody, ročních období a koloběhu života. K další významné Erbenově tvorbě patří jednoznačně pohádky (někdy také nazývané jako báchorky) *Zlatovlasá panna*, *O třech švadlenách*, *Slepička a kohout* nebo *O třech pocestných*. Tyto četné zkušenosti se sbíráním a zpracováváním ústní lidové slovesnosti dovedly Erbena k sepsání tak jedinečného díla, jakým bezpochyby sbírka *Kytice* je.

1. 2 KYTICE Z POVĚSTÍ NÁRODNÍCH

Kytice z pověstí národních vyšla poprvé v únoru roku 1853 a toto vydání obsahovalo celkem dvanáct balad. Samotný pojem balada je definován v knize *Labyrint literatury* Dušana Karpatského jako *báseň, jež v sobě zvláštním způsobem spojuje lyriku, epiku i drama. Líčí děj, obvykle ponurý, smutný, tragický, ale podává jej s hlubokým citovým zaujetím, a protože jí nejde o rozmáchlou epickou šíři a usiluje naopak o sevřenost a spád, neváhá ve vypjatých místech použít dialogu*³ Tato definice jako by byla přesně stvořena pro Erbenovy balady, ve kterých lze vše výše zmíněné najít, a není tedy divu, že je považován za mistra tohoto lyricko-epického útvaru.

Sbírka, jejíž *tajemství jsou nevyčerpatelná a rozpornost jejího romantismu budila několikrát vzrušující diskuse*⁴, jedinečné dílo, tak typické svým depresivním tématem, které

³ KARPATSKÝ, Dušan. *Labyrint literatury*. 4 rozš. a upr. vyd. Praha: Albatros, 2008, s. 41. ISBN 978-80-00-02154-6.

⁴ DOLANSKÝ, Julius. *Karel Jaromír Erben: Studie s ukázkami díla*. 1. Praha: Melantrich, 1970, s. 8.

se opírá o motivy lidské, především ženské a mateřské, viny a zodpovědnosti, nebo dokonce nutnosti nést za svou vinu trest. Sbíрка se dočkala celkem tří vydání. K prvnímu došlo, jak už je výše uvedeno, roku 1853 a roku 1861 bylo Erbenem přepracováno a doplněno o baladu Lilie a o oddíl Písně a dochází tak k druhému vydání této sbírky. Třetí vydání, které rovněž připravil sám Erben, vyšlo až po jeho smrti, a to v roce 1871, a bylo upraveno především po stránce jazykové. V této práci budou jednotlivé interpretace srovnávány s vydáním z roku 1965 Státního nakladatelství dětské knihy, které obsahuje celkem 13 básní (včetně úvodní Mateřídoušky a závěrečného oddílu Věštkyňe).

Ovšem i zde zpochybňuje autor výše zmiňované monografie J. Dolanský autorství i původ Kytice, která je Erbenovi zcela automaticky a bez pochyb přisuzováno. V podstatě celá sbírka Z pověstí národních je zde srovnávána s prací významného polského autora, básníka Julia Slowackého. V celé Erbenově sbírce se objevují verše nápadně podobné těm, které psal tento polský básník. Jakási možnost duplicity může být také dána podobností mýtických postav v bájesloví napříč evropskými národy, jež mají navzájem své protějšky (zde české a polské), na základě celého zkoumání ale dochází Dolanský k závěru, že se Erben nechal spíše inspirovat a zajímal se o tytéž náměty, ovšem zasazené do českého prostředí.

Originální, úchvatná a zároveň i velice sugestivní je Erbenova schopnost poskytnout na malém prostoru v podstatě velké množství informací, které čtenáře dovedou k dokonalé představě obrazu, v jakém se daný výjev odehrává. Popis postav je vždy krátký, přesný a věnuje se především charakteristickým vzhledovým rysům dané postavy. To samé platí i pro popis jednotlivých míst či denní doby. Zde se opět projevuje jistá Erbenova typizace – kromě většinou negativních charakterů, nebo postupné proměny charakterů stěžejních postav skrze negativní činy, většina balad se odehrává v noci či v podvečer, nebo je alespoň tato denní doba pro děj celé balady stěžejní (Vrba). I přesto je zde ale vždy zachován prostor pro čtenářovu obrazotvornost. Jistou cyklickou formu zde zaujímá sled balad, které jsou v knize nejen zasazené jako tematické protějšky, ale také jejich odehrávání se během celého roku. Celá sbírka totiž začíná krátkou, baladickou básní Mateřídouška, a jak známo, většina květin kvete právě na jaře. Poklad, který následuje, se odehrává o Velikonocích a sbírka končí Štědrým večerem, baladou která uzavírá celý tento baladický rok. Nad tímto cyklem pak stojí Věštkyňe, báseň, která se zdá být platná pro příští léta a není nijak specificky zasazená do ročního období, či uchycení v čase. Dále je pro sbírku, jako pro baladu

samotnou, typické využití dialogů pro rychlý spád děje a také mistrovská gradace napětí a zhušťování už tak ponuré atmosféry.

Dalším unikátem celé sbírky je také to, že i přesto, že její vznik probíhal s četnými přestávkami již od Erbenových studentských let (za počátek práce lze také považovat vydání Pokladu r. 1838), stále si zachovává jednotný ráz a balady jsou tak vzájemně provázány.

Pro celou sbírku je také typická nadčasovost, v podstatě neomezená platnost v čase, neboť motivy a témata v Kytici obsažená jsou tak každodenní a přesto výjimečná, že se sbírka stává odrazem pro celou šíři čtenářské veřejnosti a téměř každý v ní může najít něco svého i v dnešní době. Právě tato skutečnost může být důvodem, proč je Kytice stále tak oblíbená a populární i přesto, že její jedinečnost zůstává někdy mírně opomenutá, možná z toho důvodu, že pro mnoho čtenářů zůstává v paměti jen jako povinná četba ze školních let. Jedinou chybou na kráse celé této sbírky je totiž fakt, že často bývá v podvědomí veřejnosti zasazena z čítanek díky baladě Polednice a ostatním baladám sbírky a vůbec celé kompozici tohoto díla se tak nedostává dostatečného ocenění, které by si jistě zasloužila. Možná právě proto vznikly i dvě interpretace, každá v naprosto jiné době, obě tak odlišné, jak jen mohou být, které opět tuto výjimečnou, nadčasovou sbírku balad opět připomínají, pokaždé však trochu jiným způsobem a především i jiným formátem. Na rozbor obou těchto verzí se zaměří další části této práce.

1. 2. 1 STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ JEDNOTLIVÝCH BALAD A JEJICH PŮVOD

Sbírka 13 básní, z toho 11 balad, které vychází z folkloru, objevují se zde především mezilidské vztahy a častá je zde i přítomnost nadpřirozených jevů a postav. Jednotlivé balady vznikaly na základě námětů, ve kterých se projevuje Erbenův další zájem - sbírání ústní lidové slovesnosti v podobě pohádek, písní, popěveků či říkadel a na základě pohádkových motivů se pak v jednotlivých baladách objevují postavy tak typické pro tuto pohádkovou říši, jako je například vodník, či postavy mýtické, nadpřirozené – v této oblasti Erben zasahuje až do problematiky tzv. nemrtvých, čili upírů, což můžeme vysledovat v baladách Svatební košile a Vrba. Také tematické uspořádání celé sbírky není náhodné – jednotlivé témata jsou po dvojicích propojena, mimo sbírku vystupuje úvodní balada Mateřídouška a závěrečná Věštkyňe. Jako první vznikla v roce 1838 balada Poklad a už tehdy byla samotným Františkem Palackým pokládána za velice zdařilou a zároveň se tak

dostalo i ocenění Erbenově jedinečné baladické tvorbě. Co se týče celé sbírky, ta byla pozitivně zhodnocena takovými velikány české literatury, jako například Jan Neruda, F. X. Šalda či právě či Jaroslav Vrchlický.

1. Kytice

Alegorická báseň srovnávající stav české země a jejího národa se vztahem mrtvé matky a jejich dětí, kterým nechala odkaz v podobě mateřidoušky.

2. Poklad

Balada evropského původu se zabývá hodnotami z hlediska matky – zda je jí milejší materiální bohatství či její dítě, o něž vlastní chamtivostí přijde, ale později je jí dítě, živé a zdravé navráceno, čemuž předchází ztráta nabytého pokladu. Celý děj se odehrává v období Velikonoc, o Velkém pátku a matka se se svým dítětem shledává v tutéž dobu, jen o rok později.

3. Svatební košile

Balada, jež je považována J. Dolanským za nejintenzivněji inspirovanou básníkem Slowackým, má děj, který se dotýká tématu nemrtvých, čili upírů. Mladá dívka se modlí za svého milence, který je mnoho let v cizině a stále se nevrací, a žádá proto ve svých modlitbách Pannu Marii, ať ji vrátí milence z ciziny, anebo ať zkrátí její život. Najednou se však ozve ťukání na okno, dívka si myslí, že její modlení bylo vyslyšeno a milý se konečně vrátil. Dívka se nechá svým milým přemluvit a putuje s ním celou noc, na cestu si s sebou bere modlitební předměty (růženec, křížek, knihy), ale milý ji vždy donutí tyto předměty odhodit, aby taky ulehčila jejich kroku a přidala na rychlosti. Milý slibuje své dívce, že jí ukáže svůj domek, ale místo domku má hřbitov a místo sadu kříže na hrobech. Ukáže se, že milý je vlastně jakousi oživlou mrtvolou. Láká svou milou přes hřbitovní zeď, ale ta se mu snaží utéci. Schová se tedy v márnici, kde leží na prkně umrlec. Milý prosí umrlce, aby se zvedl a otevřel dveře zavřené závorou, ale dívka se vždy svými modlitbami ubrání. Příběh končí kohoutím zakokrháním, přichází den a košile, které dívka nesla s sebou, ušité pro sebe a pro milého, jsou roztrhané a rozházené po všech hrobech.

4. Polednice

Nejznámější balada celé sbírky, která byla od svého rozpracování roku 1833 několikrát přepracována až do finálního vydání v roce 1840, vypráví příběh matky, která je sama doma se svým zlobivým dítětem a vaří oběd pro svého muže. Dítě zlobí, nechce si hrát, odhazuje hračky, a tak na něj matka zavolá Polednici. Z nenadání se polednici objeví ve světničce a chce si vzít zlobivé dítě. Polekaná matka se však o dítě bojí a přitiskne ho k sobě. Polednice se chystá k odchodu, když tu matka upadne do mdlob. Když se otec vrátí domů na oběd, najde svou ženu a podaří se mu ji vzkřísit, dítě bylo však pevným objetím své matky udušeno.

5. Zlatý kolovrat

Námět na tuto baladu si K. J. Erben vypůjčil ze stejnojmenné pohádky Boženy Němcové a zpracoval ji do finální podoby roku 1844. Děj začíná ve chvíli, kdy je král v lese na lovu, když zabloudí, zaklepe na dveře chalupy a žádá o vodu. Otevře mu krásná dívka, kterou král hned požádá o ruku, ale dívku mu sdělí, že musí o svolení požádat nejdříve svou nevlastní matku, která je ale s nevlastní sestrou ve městě. Dalšího dne se vrací, ale dveře mu otevře babizna a k sňatku nabízí svou vlastní dceru. To král ale odmítá a přikáže babizně přijít na hrad následujícího dne s vlastní dcerou. Babizna je lstivá, na hrad vede obě dcery, ale nevlastní, Doru, cestou zabije, vyloupne jí oči a usekne jí končetiny, a všechny tyto části vezmou spolu s sebou na hrad. Vlastní dcera se pak vydává za Doru. Král se s ní ožení, ale musí odjet do boje, ji proto dává za úkol, aby po dobu jeho nepřítomnosti předla.

Jakýsi stařeček mezitím v lese nachází zubožené tělo a posílá své pachole na hrad, aby směnilo zlatý kolovrat za useknuté nohy. Podruhé jde pachole směnit zlatou přeslici za ruce a napotřetí jde pachole do hradu vyměnit zlatý kužel za oči. Všechny tyto části pak přiloží stařeček k tělu a za použití živé vody tělo opět sroste v jeden celek a Dora se probudí.

Když se král vrací z války, neváhá zkontrolovat, zda jeho žena byla celou dobu pilná a předla. Žena začne muži předvádět zlatý kolovrátek, který svým vrčením prozrazuje, jakého činu se babizna s vlastní dcerou dopustila. Král se proto vydává do lesů hledat svou Dorničku, kterou si pak vezme za ženu, kdežto matka s vlastní dcerou jsou podstoupeny stejným mukám, jaké způsobily Doře.

6. Štědrý den

Protikladný příběh dvou dívek – sester Hany a Marie, který se odehrává v průběhu jednoho roku, byl zpracován mezi lety 1846 – 1848. Dívky věřily pověře, že se v noci v jezeře zjeví každé to, co se v příštím roce stane. Haně se zjeví domek, v němž bydlí její milý, kdežto Marie vidí kostel a v něm rakev. Zjevení je nakonec pravdivé, Hana se do roka vdá a Marie na podzim umírá. Následující rok opět děvčata předou a vzpomínají na tyto dvě dívky. V celé baladě se vyskytuje popis tradičních zvyků tohoto období – jak už zjevení v zamrzlé jezerní hladině, tak i házení střevícem.

7. Holoubek

V této baladě je vyprávěn příběh o charakteru mladé ženy, která na hřbitově oplakává smrt svého manžela. Její žal je však utišen, když jí mladý panic nabídne, aby se stala jeho ženou. Vdova neváhá, a tak se zanedlouho koná veselá a hlučná svatba. Nový manžel ujišťuje svou manželku, že její nebožtík je již mrtev a nemůže z hrobu vstát, ale na místě hrobu nebožtíka vyrostle posléze statný dub, na kterém sedává holoubek, který vrká pravdu o nebožtíkovi, jenž byl otráven svou ženou. Žena nemůže svou vinu unést, a tak se jednoho dne sama utopí v potoce.

8. Záhořovo lože

Nejrozsáhlejší balada celé sbírky, popisuje Záhoře, obra, který žije v lesích, přepadává pocestné a na svůj kyj si dělá zářezy podle počtu obětí. Jednoho dne k němu přijde poutník, který velmi spěchá. Když jej Záhoř přepadne, poutník mu vypráví, že chvátá do pekla, neboť jeho duše byla upsána vlastním otcem peklu ještě před tím, než se pocestný narodil. Obr poutníka pouští pod podmínkou, že mu na zpáteční cestě přinese zprávy z pekla. Když se po roce poutník vrací, vypráví Záhořovi, že mu nechtěl Ďábel úpis vydat a hrozil mu, že dá poutníka do Záhořova lože. V zoufalství se Záhoř vyzpovídal se svých vražd a prosil poutníka o pomoc. Poutník zabodl Záhořův kyj do skály a řekl mu, aby prosil o odpuštění tak dlouho, dokud se mu odpuštění nedostane.

Když šel po mnoha letech poutník jako biskup stejnou cestou, přišel až na místo, kde zanechal kajícího se obra, ale místo Záhoře tam byl jen pařez a jabloň. Pařezem se stal modlící se Záhoř a jabloň vyrostla z obrova kyje. Když se mladý doprovod biskupa snažil utrhnout si jablko, pařez promluvil temným hlasem a zakázal mu toto jablko utrhnout, neboť

strom nesázel, biskupovi v tom ale nebránil. Nakonec z pařezu vylétla bílá holubice, jako symbol odpuštění.

9. Vodník

Balada, jež má své kořeny v ústní lidové slovesnosti a vznikla kolem let 1851/1852, je uvedena scénou, ve které si vodník šije oblečení u jezera. Příštího rána matka prosí svou dceru, aby nechodila k jezeru, neboť měla v noci zlý sen (symbol smutku – bílé šatičky). Dcera neposlechne a jde k jezeru vyprat prádlo. Jakmile namočí první kus prádla do vody, je stažena pod hladinu a od této doby je nucena žít s vodníkem, jemuž porodí i syna. Pod vodní hladinou, kde jsou jen ryby, se mladé dívce stýská po matce, a proto prosí svého muže, vodníka, aby jí dal povolení svou matku navštívit. Vodník je proti, ale nakonec si stanoví podmínky a mladou dívku na chvíli propustí. Dcera, když uvidí svou matku, hned zapomene na strasti podvodního světa i na svého syna a schovává se před vodníkem v matčině chalupě.

Když už je hodina návratu zpět do jezera a žena se nevrací, vodník ženu varuje, že jí doma brečí dítě a měla by se okamžitě vrátit. Žena nejdřív nechce, ani její vlastní matka ji nechce pustit zpět do podvodního světa, ale pak žena uslyší nářek svého dítěte a žádá vodníka, aby alespoň přinesl malého vodníčka na práh matčiny chalupy. Ten tak učiní, ale dítě je mrtvé – má hlavičku oddělenou od tělíčka.

10. Vrba

Následující balada se zakládá na lidové pověsti z okolí Bydžova a byla zpracována v letech 1851/1852. Ústřední postavou příběhu je muž, jenž má vážné obavy o svou ženu, která je přes den naprosto zdravá, ale v noci je její tělo bezvládné, jako bez života, mrtvé. Žena odpoví, že je to prokletí, na které není léku, proto se muž vydá tajně za sudíčkou, která mu sdělí, že ženina duše se přes noc mění v duši stromu – vrby. Muž se nechce o svou ženu dělit, a proto strom pokácí. Nedochozí mu však důsledky. Tím, že porazil vrbu, zabil svou ženu. Muž svého činu lituje a chce jej napravit, proto z vrby vyrobí kolébku, aby dítě mělo pocit, že ho kolíbá vlastní matka, a z vrbových prutů si pak samo vyrobí píšťalky, aby si mohlo s matkou zpívat (povídat).

11. Lilie

Mladá dívka, která zemře, si nepřála být pohřbeno na hřbitově, ale v lese, aby mohla poslouchat zpěv ptáčků. Po čase vyroste na jejím hrobě bílá lilie. Když se místní krajinou vydá pán na hon, chce zabít bílou laň, než si však všimne lilie. Poručí svému sluhovi, aby ji vykopal a pečlivě ji střežil na pánově zahradě. Za pár dní začne Lilie chodit po sadě a podivně mluví, obává se slunečních paprsků. Pán jí nabídne úkryt, pokud se za něho vdá. Ta souhlasí a později porodí syna. Jednoho dne musí pán do boje, rozloučí se se svou ženou a jejím strážcem určuje svou matku, která je vůči Lilii závistivá a dopustí, aby na ni dolehly paprsky slunce. Když se pán vrátí, zjistí, že jeho syn i žena jsou mrtví a své matce tak přeje stejný osud.

12. Dceřina kletba

Jediná balada z celé sbírky, ve které se nevyskytují nadpřirozené prvky a nevztahuje se ani k lidovým pověrám, pojednává o tom, jak dcera usmrtila své nemanželské dítě a vinu přikládá své matce za to, že ji špatně vychovala a ona tak podlehla svůdníkovi. Tato balada byla pravděpodobně vytvořena v letech 1851 až 1852.

13. Věstkyně

Závěrečná báseň sbírky, členěná na tzv. zlomky, která pojednává o dávných proroctvích a zároveň slouží jako předzvěst budoucnosti českého národa. Jako celek má tedy Věstkyně charakter vlasteneckého poselství. Mezi historickými postavami se zde objevují například Přemysl Oráč a kněžna Libuše. První tři zlomky byly napsány před rokem 1949, roku 1861 byla Věstkyně doplněna o čtvrtý zlomek.

2 KYTICE DIVADLA SEMAFOR

2.1 KRÁTCE O DIVADLE SEMAFOR

Divadlo Semafor zahájilo svou první sezonu 30. října 1959 inscenací *Člověk z půdy*, hudební komedií, na které se autorsky podíleli spisovatel a textař Jiří Suchý a hudební skladatel Jiří Šlitr, dohromady jako duo S+Š. Tehdy ještě divadlo sídlilo na Václavském náměstí a díky jedinečnému, intelektuálnímu humoru, který byl navíc propojen s dalšími složkami, jako je hudba s prvky jazzu či swingu, získalo divadlo nezpochybnitelnou důvěru mezi diváky a stalo se přední scénou českého divadelnictví. Navíc spousta písní z původních semaforových představení se šířila i mimo divadelní jeviště, písně staly se známějšími než samotná představení, pro která byly původně napsány, a texty těchto songů znají i ti, kteří představení Semaforu nikdy nenavštívili – jde o písně jako například *Pramínek vlasů*, *Včera neděle byla* či *Marnivá sestřenice*.

Název SEMAFOR vznikl jako složenina z následujících slov: SEdm MAJých FORem. Mezi tyto formy, jak uvádí ve své publikaci Jana J. Vaněk *hudební komedie, poezie a pantomima (včetně černého divadla a divadla masek coby žánrů příbuzných), loutkové divadlo a hry pro děti, jazzové koncerty, experimentální film a výstavy výtvarného umění*⁵.

2.2 O INSCENACI KYTICE

Inscenace *Kytice*, samotným divadlem nazývána jako „baladyáda o šest obrazech“, někdy také divadelním ansámblem Semaforu familiárně nazývána jako „Kytka“, se rodila během počátku sedmdesátých let, v nesmírně těžké době normalizace, v době, kdy zemřel Jiří Šlitr a divadlo, nyní v čele pouze s Jiřím Suchým, zvažovalo své další trvání. Aby se opět navrátil glanc představení tvořených populární dvojicí S+Š, bylo nutné navázat tím nejlepším a v tomto smyslu považuje Jiří Suchý tuto inscenaci za objevnou. Nápad přebásnit legendární Erbenovu povídku vznikl na základě jeho osobní, dětské zkušenosti s touto knihou. Za autora hudby ke svému libretu si Jiří Suchý zvolil Ferdinanda Havlíka, předního klarinetistu, pro něhož toto nebyla první spolupráce s divadlem Semafor (byl zde již od prvního představení *Člověk z půdy* ve funkci kapelníka orchestru). Představení jako celek je, co se týče hudebních žánrů, velice rozmanité, každá balada má svou vlastní náladu, sám

⁵ VANĚK, Jan J. *Semafor: 40 nezapomenutelných let*. 1. vyd. Praha: Knihcentrum, 1999. s. 8. ISBN 80-86054-94-2.

Havlík ve své knize *Můj život s klarinetem* uvádí: „použil jsem v Kytici všechny žánry a styly. Barokní hudbu, jazz operu, jonášovský kabaret, parodii na operetu, moderní muzikálovou hudbu v aranžmá jazzovém a rockovém⁶.“ Dále ve své knize uvádí, že neměl příliš času na to, aby vytvořil k libretu hudbu, ale i přesto se do práce vložil s obrovskou chutí a energií, neboť jeho hnacím motorem byl především Suchého smysl pro komično a také pro současný básnický jazyk, jímž byla původní Erbenova Kytice v podstatě přebásněna. Na závěr se ve své knize Ferdinand Havlík zmiňuje o neuvěřitelném úspěchu celého představení, které se, při svém prvním uvedení, dočkalo neuvěřitelných 596 repríz. Na konto Havlíkova talentu pro výborný hudební doprovod ještě Jiří Suchý v programu k obnovené premiéře roku 2009 uvádí, že záleželo především na přijetí hudby k představení samotným publikem, které v sobě mělo zaryto několik nejpovedenějších Šlitrových písní a na ty nepovedené jako by zapomnělo. Šlitr je v podstatě dodnes jakousi legendou, jejíž úroveň je nesmírně těžké dosáhnout. Právě proto je možná Ferdinand Havlík tak výjimečný – nekopíroval totiž Šlitrovy hudební postupy, ale pracoval svým zcela vlastním způsobem a hudební doprovod Kytice zkomponoval tak, jak bylo jemu samotnému nejbližší, přesto stále v semaforském duchu, s prvky swingu.

Mezi hlavní hvězdy prvního uvedení inscenace patřila Jitka Molavcová a především Josef Dvořák v nezapomenutelné roli Vodníka, která se svým humorem odkláněla od tradičního, intelektuálního humoru semaforského. Za celou dobu uvedení prvního nastudování se v představení objevila taková zvučná jména jako Hana Zagorová, Věra Křesadlová či Michal Prokop. Kytice se tedy během prvního uvedení, během svých téměř šesti set repríz, udržela na repertoáru neuvěřitelných devět sezón. Po této době nastaly v divadle personální změny, a to především z toho důvodu, že Jiří Suchý byl na počátku osmdesátých let z politických důvodů odvolán z funkce uměleckého šéfa (bylo mu dovoleno zůstat jako herec a autor) a této funkce se tedy nakonec ujal již zmiňovaný Ferdinand Havlík.

2. 2. 1 K JEDNOTLIVÝM BALADÁM

Samotné balady jsou založeny především na vtipu, projevují se zde výtvarky i slovník doby 60. a 70. let a v jednotlivých uvedeních se postupně objevila největší jména semaforského souboru. Sám autor libreta, Jiří Suchý tvrdí, že „se nejedná o parodii, ale

⁶ HAVLÍK, Ferdinand. *Můj život s klarinetem: vzpomínky legendárního kapelníka divadla Semafor*. Praha: Maxdorf, 2011. s. 287. ISBN 978-80-7345-263-6.

*pouze o drobné a veselé výstupy na motivy obsažené v Kytici*⁷.“ Celá inscenace tak působí jako odlehčení původně hororového souboru balad z devatenáctého století, hudba působí naprosto současně a libreto je nasyceno typickým Suchého poetickým, jazykovým a intelektuálním humorem. Oproti knize je zde také zastoupena figura vypravěče – a to buďto sborem, nebo vypravěči samotnými.

Inscenace se skládá celkem ze šesti balad, těch, které jsou inspirovány Erbenovými, je pouze pět. Poslední, šestá balada, je jakýsi Suchého žert, na který se, zdá se, nechalo nacytat hned několik stovek diváků.

Představení je zahájeno krátkým zpěvem, prologem, k Erbenovi. Je zde zmíněna doba, po kterou divadlo hraje (od roku 1959, tedy 12 let), naznačen je i ráz celého představení, vše zakončeno slovy: „Pane Erben, jedem!“

První baladou inscenace je Štědrý večer, balada doprovázená hudbou založenou na tradičních folklorních písničkách, především se zde objevují nápěvy z tradičních vánočních koled, které jsou pro toto roční období typické. Poetická atmosféra navozená hudbou je prolomena textem, v rámci folklóru se zde objevují i koledníci, jejichž pasáže vnášejí do děje výrazný humor. Celá balada ale v závěru vyznívá vcelku humorně – Marie sice vidí ve vodě rakev, stejně jako v knižní předloze, ale ta nakonec uplave a Marii se nic špatného nestane. Zato Hana si při svém honu na milého Václava Tomka užene zápal plic a skončí v Pánu.

Druhá balada v pořadí, Svatební košile, byla koncipována jako malá jazzová opera. Děj balady je až na některé prvky velice podobný původní knižní verzi. Liší se ale, a to celkem výrazně, svým závěrem. V knize se dívka před umrlcem zachrání, kdežto v Suchého verzi se dívka rána živá nedočká a je lapena davem umrlců a objevena lidmi, kteří jdou ráno na mši, ležící na jedné z mohyl na hřbitově. Na závěr balady se sbor svým textem Erbenovi omlouvá, že se zde nekončí happyendem tak, jako tomu je v jeho verzi. Původní Svatební košile byly napsány jako intermezzo pro semaforickou hru Čarodějnice z roku 1971 a na základě obliby této balady začal Suchý uvažovat o samostatném erbenovském představení.

⁷ *Legendární inscenace*, díl druhý, *Kytice* [film]. Režie: Adéla SIROTKOVÁ. 2011

Polednice má být jakýmsi kabaretním výstupem, skečem, objevuje se v ní téměř až pokleslá komika a je ze všech balad nejdelší, neboť trvala někdy až 45 minut, v závislosti na nevyzpytatelnému výkonu Josefa Dvořáka, který zde představuje Polednici. Dvořák nebyl pro svou nezkrotnou energii schopen ukočírovat sám sebe, přitom původním konceptem bylo spíše jeho sekundování Suchému, který zde působí v roli recitátora této proslulé balady. Sám Suchý se v dokumentárním filmu Adély Sirotkové Legendární inscenace (díl 2: Kytice – legendární inscenace semaforu, 2011) zmiňuje o tom, že hrát zde spolu s Dvořákem bylo velice náročné, dokonce vyčerpávající více, než zbytek celého představení. Dvořák zde zachází až do krajnosti vyčerpání sama sebe a neustálým opakováním repliky „Dej sem dítě!“ stále přidává a nastavuje délku celého výstupu. Naproti tomu pak stojí knižní, Erbenovo podání, kde se jedná o nejkratší baladu z celé sbírky. Centrum děje se ale z trojúhelníku matka – dítě – Polednice přesunuje na souboj mezi vypravěčem a Polednicí o imaginární dítě, což je zdrojem komiky jak jazykové, tak i situační, a uzavírá se tím první polovina inscenace.

Druhou část představení otevírá čtvrtý Zlatý kolovrat, koncipovaný jako opereta, jejíž konec je od knihy odlišný a opět trochu bizarní. Místo toho, aby si král za ženu nakonec vzal Dorničku, její zlá sestra, zde nazvána Daisy, zůstane královou milou, a to proto, že dobře přede. Dorničce v podání Jitky Molavcové se zde dostává zvláštní výsady, a to také zůstat na královském hradě, ale funkci hospodyně, která se bude králi a Daisy starat o domácnost. Až na samotný závěr hry je celý děj velice podobný původní baladě, nezměněny jsou i charaktery postav, děj hry je ale specifikován a odehrává se na hradě Křivoklát.

Pátý Vodník hudebně vychází z tehdejší pop music (60 léta). Oproti původním postavám Erbenovy balady je zde přidána postava truhláře Petra, který se, stejně jako mladá dívka, utopí a dělá tak společnost vodníkovi ženě, do níž se zamiluje (výrazným hudebním prvkem je zde píseň „Miláčku“ a to především v podání Hany Zagorové a Josefa Dvořáka v alternaci s Michalem Prokopem v rolích ústřední dvojice), a nakonec spolu mají i dítě. Konec se opět liší od původní Erbenovy verze, dívka s truhlářem spolu zplodí dítě, ale to zde nedochází k újmě, i přesto, že si je vodník vědom toho, že se nejedná o vlastního potomka, samotný vodník zde tedy není hlavní postavou příběhu.

Po Vodníkovi následuje intermezzo, jímž provází Suchý, a v podobě představení vlastního vědeckého počínu cituje a komentuje vybrané pasáže ze svého díla, Lexikonu bytostí nadpřirozených, čímž je uvedena následující balada, je tedy spíše předzpěvem k navazující Bludičce.

Bludička je žánrem nejbliže k muzikálu a jedná se, jak již bylo výše naznačeno, o jakýsi podvrh, sám Suchý uvádí v dokumentu Adély Sirotkové, že se jednalo o snahu napodobit „*erbenovštinu*“, což se zřejmě povedlo, neboť mu to, jak sám dodává, *všichni sežrali*⁸. V programu k obnovené premiéře roku 2009 také Suchý uvádí, že baladu napsal *hnán zvědavostí, jestli si toho někdo všimne*⁹. V této baladě se také znovu objevuje píseň s názvem „Miláčku“, která již byla uvedena v baladě Vodník (jako milostný duet).

Celé představení je zakončeno zpěvem Lesů pána, který je představován samotným Suchým již v baladě Bludička a uzavírá tak zcela plynule celou inscenaci větami s apelem na publikum, aby si své lidské zvyky nechalo pro sebe a nekazilo jimi lesní svět. Ten už je ale lidskými manýrami tak prosáklý, že je samotným Lesů pánem zapálen a končí v plamenech.

2. 3 KYTICE JAKO OBJEVNÉ PŘEDSTAVENÍ DIVADLA SEMAFOR

Původní inscenace byla na měsíce dopředu vyprodána, diváci čekali na ulici i přes noc, jen aby získali lístky na další představení. A to nejdůležitější na závěr, původní Kytice byla kladně přijata i kritiky. Jediným vroubkem na kráse původní inscenace je fakt, že neexistuje žádný kompletní záznam celého představení v rozumné kvalitě, neboť Česká televize toto v době původního uvedení z politických důvodů zamítla. Jediným zdrojem tedy zůstávají záběry ze tří průmyslových kamer, které jsou jen velice těžko dostupné a spíše se jedná o krátké, několikavteřinové záběry, které je možné najít na internetu nebo v již dříve zmiňovaném dokumentu Legendární inscenace.

Další, obnovené premiéry už se s takovým ohlasem nikdy nesetkaly, ovšem tvrzení, že Kytice je převratnou inscenací divadla Semafor je nasnadě, neboť právě tato inscenace opět vzkřísila slávu divadla i po roce 1989, i tehdy se dostala na dost vysoké číslo 120 repríz

⁸ *Legendární inscenace*, díl druhý, *Kytice* [film]. Režie: Adéla SIROTKOVÁ. 2011

⁹ *Legendární inscenace*, díl druhý, *Kytice* [film]. Režie: Adéla SIROTKOVÁ. 2011

(z repertoáru byla nakonec stažena kvůli změně celého konceptu, kdy každá balada byla režirována jiným režisérem, což spíše než úspěch přineslo rozpaky a sám Suchý toto dodnes nepovažuje za nejšťastnější řešení). Zatím poslední, 3. obnovená verze Kytice uvedená k výročí padesáté divadelní sezóny Semaforu z roku 2009 se hraje dodnes. Možná proto, že celé představení není vystaveno na třeskutém humoru (vyjma původní Dvořákovy etudy v Polednici, která je nyní představována Václavem Koptou), ale spíše na decentním vtipu, který vybízí k pousmání a se vši úctou tak připomíná náměty z Erbenovy Kytice, která byla tomuto představení zdrojem a inspirací.

3 KYTICE FILMOVÁ – FRANTIŠEK ANTONÍN BRABEC

3.1 PROCES VZNIKU A CHARAKTERISTIKA FILMOVÉ PODOBY KYTICE

Filmová podoba Erbenovy Kytice z roku 2000 se dá považovat za daleko známější, než je verze divadla Semafor, a to především díky tomu, že kromě projekce v kinech se čas od času objevuje i na obrazovce České televize, která byla koproducentem tohoto projektu. Rozhodně se ale nejedná o mainstreamovou záležitost, i tento film má jak své příznivce, tak i ty, jichž se obrazová podoba hororových balad nijak nedotkla.

Co se týče práce na přípravách samotného filmu, ty začaly již koncem devadesátých let, v době, kdy kameraman a v tomto případě i scénárista a režisér František Antonín Brabec hledal námět pro svůj další film. Kytice pro něj ale nebyla prvním a zároveň ani posledním literárním dílem, které kdy zpracoval a převedl tak na filmové plátno. V roce 1996 byla uvedena Brabcova filmová podoba divadelní hry Alfreda Jarryho Král Ubu, tři roky po Kytici, tedy v roce 2003 to byl film na motivy Dykova Krysaře a v roce 2008 se opět v roli kameramana a scénáristy podílel Brabec na zpracování filmu Máj na motivy stejnojmenné básně Karla Hynka Máchy. Uvedené filmy jsou sice rozličné kvality, ale přesto vždy s význačným Brabcovým rukopisem, který je typický především záběry zpovzdálí - nepřilíš často dochází ke snímání herců v detailu, cílem Brabce je divákovi okem kamery poskytnout pohled jako v běžném životě, divák si pak sám musí anebo také nemusí všimnout jednotlivých detailů – často jimi jsou barvy či různé symbolické, specifické předměty.

Na filmovém scénáři ke Kytici spolupracoval Brabec se scénáristou a režisérem Milošem Macourkem a částečně také s producentkou projektu, Deanou Jakubiskovou-Horváthovou. V rozhovoru pro Českou televizi pak Brabec uvedl, že Erbenova tvorba je v podstatě „*hotový*“ scénář. *Zjistili jsme, že když vezmete přímou řeč jeho (Erbenových) balad a dáte ji na pravou stranu scénáře, máte dialogy. A když vezmete zbylý popis a dáte ho na levou stranu, máte scénář – nadsazeně řečeno – hotov*¹⁰. Dále pak v rozhovoru uvádí, že cílem bylo zachovat původní text pro film pro to, aby si čtenáři znalí tohoto díla mohli verše spolu s postavami recitovat, k žádným úpravám textu tedy kromě výběru konkrétních pasáží a dialogů nedošlo, což je z filmu jasně patrné. Kromě dialogů ale

¹⁰ Česká televize - Filmy: Kytice [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelivize.cz/specialy/kytice/tvurci/brabec2.php>

tvoří velkou, nosnou část všech příběhů, tedy balad, především obraz a s tím spojená symbolika barev.

Mezi balady, které byly nakonec zpracovány, patří následujících sedm: Vodník, Svatební košile a Zlatý kolovrat jako balady nosné, se stopáží kolem patnácti minut, následovány Kyticí, Polednicí, Dceřinou Kletbou a Štědrým večerem, které jsou kratší, v délce nepřekračující hranici pěti minut. Balady jsou uspořádány tak, aby opisovaly jeden kalendářní rok, s čímž právě souvisí barevnost celého filmu – jaro je zde typicky zelené, plné květů, léto je charakterizováno žlutou, a to především v podobě zlatých obilných klasů, podzim je příznačně hnědo-oranžový a vše se uzavírá zimou, která hraje všemi odstíny modré, od blankytné až po černou, symbolizující smrt. Cyklem roku jsou ovlivněny i předěly mezi jednotlivými baladami, ve kterých je obvykle zobrazen nějaký tradiční lidový zvyk, charakteristický pro dané roční období. Dalším významným obrazovým prvkem jsou pak časté záběry oblohy, která je vždy zbarvena v souladu s daným ročním obdobím.

Jak již bylo naznačeno, kompozice je cyklická, v podobě jednoho roku, film začíná i končí bitím zvonu. Dalším cyklem je i systém navazování jednotlivých balad na sebe. Leitmotivem mohou být nazvány záběry na sedm svíček jako symbol závěru každé balady. Počet svíček je shodný s počtem balad a po každé jedné baladě dochází ke zhasnutí jedné svíce, stejně tak, jako v baladách obvykle dochází ke zhasnutí jednoho lidského života. Až v závěru samotného filmu zjistíme, že svíčky, které se objevují v poslední baladě Štědrý večer, stojí v kostele, který je zasazen do děje téže balady. Po scéně se svíčkami vždy následuje lidový zvyk uvozující roční období, ve kterém se balada, která následuje, bude odehrávat. Součástí tohoto předělu je vždy i chlapec, který hraje na flétnu a který vstupuje do děje jako pachole ve Zlatém kolovratu, kde má poměrně důležitou roli, je zde překupníkem kolovratu a jeho komponentů za části Dorniččina těla.

Jako hudební doprovod je zde zastoupeno široké spektrum hudebních prvků, od lidových písní a jejich nápěvků až po hudbu symfonickou, časté jsou ale i melodie tvořené hrou na pouze jeden nástroj, nejčastěji tedy na flétnu, dále pak i na klavír nebo v podobě tónů basové či elektrické kytary, bicích nástrojů i perkusí. Doprovodný zpěv, jak je uvedeno v závěrečných titulcích filmu, obstaraly Alena Antalová a Lucie Bílá a jedná se spíše o popěvky, nikoli o písně jako takové.

3. 2 POPIS DĚJE A ZTVÁRNĚNÍ JEDNOTLIVÝCH BALAD

Film s celkovou stopáží 81 minut začíná scénou se sedmi svíčkami, které se postupně rozhořívají, každá představuje jeden příběh – jednu baladu. Zde je nutno podotknout, že žádná z balad není ve snímku konkrétně pojmenována, vše se odvíjí od čtenářské zkušenosti diváka, což by v tomto případě, kdy knižní předloha patří k povinné školní četbě, nemělo představovat problém, neboť ztvárněny jsou balady, které jsou široké veřejnosti dobře známy a jsou pro Erbenovu Kytici nejcharakterističtější.

Úvodním příběhem, stejně tak, jako je tomu v Erbenově knize, je báseň Mateřídouška, která ve své filmové podobě připomíná spíše hudební videoklip, který dokresluje původní verše. Na scéně je nejprve vidět havrany sedící na stromě, poté je záběr na ženu v černých šatech, která kráčí polem a za zvuku hromu se potácí k zemi. V tentýž moment přichází do záběru pachole a hraje svou píseň na píšťalu. V dalším záběru stojí tři malá děvčátka ve světničce u své mrtvé matky, následuje průvod, který nese matčino mrtvé tělo k hrobu, do něhož poté její děti házejí kamení, aby ji zasypaly. V následující sekvenci stojí již dívky opět ve světnici a za zpěvu úvodních veršů básně hledí z okna světničky, následuje scéna, ve které přicházejí k hrobu své matky, na němž vyrůstá a poté i vykvétá rostlina – v knize je touto rostlinou mateřídouška, ve filmové podobě je to ale fialový vřes. Za zvuku zvonů se na pozadí tvořeném fialovými oblaky objevuje nápis Kytice a následuje záběr na sedm svící. Jedna z nich, jako symbolický konec první balady, zhasne.

Druhou část snímku a zároveň první baladu představuje Vodník. V první scéně, předělu, lze vidět chlapce, kteří nesou májku a chystají se ji postavit, což je jasný symbol počínajícího jara. Samotná balada začíná v okamžiku kdy dívka, představována Lindou Rybovou, leží na zemi a za tónů klavíru na ni sněží třešňové květy a jako protiklad ke všemu bílému okolo vyjme zpoza bílých šatů, v nichž je oblečena, šátek v barvě krve, protiklad k nevinnosti, kterou všudypřítomná bílá symbolizuje. Rudý šátek odlétá a dopadá na vodní hladinu, pod níž se ztrácí a pluje tak ve vodě mezi kapry. Právě v této chvíli se před kamerou objevuje zpěvák Dan Bárta v roli vodníka a chytá do rukou tento šátek a pohrává si s ním stejně tak, jako později s dívkou, jíž šátek patřil. Následuje scéna v noci, kdy matka při zjištění, že dcera hledí skrze okno na jezero, zatáhne závěsy. V tento moment zaznívájí z úst vodníka, ležícího na lávce přes jezero, první verše původní balady. Další záběr reflektuje

ráno dalšího dne, kdy se dívka, recitující další verše stejně tak jako v knize chystá jít si vyprat šátečky k jezeru a je varována matkou. Cestou k jezeru prochází dívka spolu s matkou sadem a opět postavy promlouvají pomocí Erbenových veršů. Při příchodu k jezeru je zde krátká sekvence s chlapcem hrajícím na píšťalu. Po tomto záběru dívka upadá do jezera a bílý šátek, který se chystala vyprat, pouští z ruky. Opět vidíme chlapce s píšťalou, následuje pohled na matku vyhlížející z chalupy dceru, jejíž návrat je v nedohlednu. Mezitím se dívka pod hladinou odevzdává milostným radovánkám s vodníkem, což je následováno podvodní svatbou. Poté je již v záběru malý vodníček a spolu s otcem si hrají s červeným šátkem. V tuto dobu matka v rudých šatech sedí ve světnici a okrajuje uzrálá červená jablka a dívka prosí vodníka, aby ji za matkou alespoň na krátký čas pustil. Stejně jako v knize vodník svolí, ale dítě nechává u sebe pod vodou. V dalším záběru dívka s mušlemi v rukách vystupuje z jezera a shledává se se svou matkou, které při pohledu na dceru padá z klína mísa s jablky dopadajícími na zem jako kapky krve. Ženy se dlouhé hodiny objímají, a to až do doby, než je dcera nucena vrátit se zpět do svého podvodního domova, tj. do klekání (sedm hodin večer). V tento čas buší vodník na dveře chalupy a volá svou ženu zpět. Jeho nátlak se stupňuje, dcera chce odejít, ale matka jí stále urputně brání, a to i přes to, že vodník láká ženu zpět skrze jejich plačící dítě. V souboji jedné mateřské lásky nad druhou, z toho jednou velice sobeckou (nutno podotknout, že tato skutečnost je zde zobrazena mnohem zřetelněji, než v knize), končí v momentě, kdy se za dveřmi ozývá pláč malého vodníčka a pod dveřmi chalupy nejprve spolu s vodou připlave rudý šátek jako předzvěst toho, co bude následovat – vodníčkovy krve. Matka dívky pak na prahu objevuje mrtvé dítě. To se v záběru nevyskytuje, neboť trýznivý je už sám o sobě pohled na ztrhaného vodníka sedícího na zápraží chalupy a na jeho milou, která sedí v chalupě, obklíčena sobeckou láskou své matky. Na úplný závěr balady je sfouknuta druhá svíčka ze sedmi hořících.

Třetím příběhem je balada Svatební košile, uvozená záběrem na poutní procesí. V následující scéně se klečící dívka modlí k Panně Marii, děj je zcela totožný s úvodními verši knižní verze a odehrává se shodně v noci. V průběhu dívčiny modlitby je zde několik záběrů na hřbitov, v jednom z nich se mrtvý milenec v podání Karla Rodena vyhrabává ze svého hrobu, poté je vidět silueta celé postavy. Dívku ve světničce vytrhne z jejího rozjímání klepání na okno. Dívka otevře a její milenec ji popadne za ruku a letí spolu směrem k hřbitovu. V této části jsou citovány pasáže, v nichž milenec postupně nutí dívku odhazovat jednotlivé modlitební předměty, které si s sebou, spolu s rancem košil, na cestu vzala. Samotný milenec se pak v průběhu této cesty mění – jeho vlasy jsou čím dál tím

rozcuchanější, zvětšují se i jeho kruhy pod očima, zuby se postupně kazí, prohlubují se vrásky, mění se i jeho hlas. Dívka si nejdříve neuvědomuje, co může následovat, postupně se ale od svého milence odvrací. Když dvojice dorazí na hřbitov, košile, které dívka ušila, hází mileneček na hrob, ze kterého vylezl a kam se snaží svou milou vlákat. Ta, s cílem utéct před děsivým stvořením v podobě bývalého milence, prchá do márnice, odkud se jí za pomoci přítomného umrlce v přesvědčivém podání Jiřího Schmitzera snaží mileneček vylákat. Po kohoutím zakokrhání umrlec znovu uléhá na prkno, ale dívčiny vlasy jsou již bílé – zřejmě šokem či strachem, vypjatým prožitkem. Kříže na hřbitově jsou omotány košilemi, spíše než že by zde byly útržky košile poházeny stejně, jako je tomu v knižní podobě této balady. Třetí svíčka je sfouknuta.

Předělem a zároveň i úvodem k další části filmu je poutní procesí směřující ke kostelu. Kamera plynne přechází záběrem na uzralé pole zlatých klasů s kapličkou, kudy opět prochází dítě hrající na píšťalku. Na hodinách kapličky je patrné, že se blíží právě poledne a balada Polednice, v níž ústřední dvojici polednice a matky představují velmi sugestivně Boleslav Polívka a Zuzana Bydžovská, začíná. V době, kdy poledne odbije, objevuje se poprvé v záběru polednice. Další scéna diváka přivádí do světničky. Kuchyně, kde matka připravuje jídlo za neustálého brekotu dítěte, které má v ruce kohouta, zmíněného i v knižní verzi balady. Kuchyně, na rozdíl od té knižní, kde má matce „hasnout u vaření“, je zde poměrně zakouřená a jídlo se v pánvích spíše pálí a z hrnců se kouří, lze vidět, že pec řádně hoří. Matka si prozpěvuje melodii ze známé dětské lidové písně Skákal pes přes oves a zároveň má na kuchyňském stole vyložené karty a otáčí jednu z nich (symbol na ní není v tuto chvíli patrný). V dalším záběru je louka, na které si děti hrají na slepou bábu, když v tom přichází polednice. Malé děvče, které ve hře slepou bábu představuje, si sundá šátek z očí, spatří polednici a skácí se k zemi. Ostatní děti po polednici házejí kameny – zde spíše dlažební kostky, u nichž těžko říct, kde se u pole vzaly. Malé děvčátko se zvedá, je v pořádku a polednice odchází. Nutno dodat, že tato část s dětmi se v knize neobjevuje, i přesto ale do filmu velice dobře zapadá a ukládá tak polednici jasné místo, nedochází k efektu, že se objevila zčista jasna, je zde spíše poutnicí, která koná práci, o kterou byla požádána – jde si pro dítě. Další záběr je opět z kuchyně, Bydžovská cituje první verše z této balady, dítě stále naříká a z hrnců se kouří. Detailní záběr je zde na karty – otočená je již ta s motivem Poselství, která byla otočena zřejmě v předchozím záběru, další otočenou kartou je ta s názvem Soudce. Obraz si zde, co se týče plotny, stále s veršem protirečí, neboť u plotny rozhodně nehasne, hrnce totiž stále syčí a voda v nich vře, stejně tak jako samotná atmosféra

příběhu. Když na pobídku s kohoutem jím dítě mrští přes světnici do hrnce, ze kterého vychrstne voda na zeď, matka se rychle zvedne a odhodí utěrku, kterou držela v ruce na stůl, čímž se otočí karta nesoucí název Smrt. Následuje výjev, kdy matka otevírá okno a volá pro polednici, která už se zdá být na odchodu, ale na tuto výzvu se otočí. Matka zkoumá karty, bere si do rukou tu poslední, náhodně otočenou, s názvem Smrt, a zpoza pomalu otevíraných dveří se ozývá fráze známá již ze semaforové verze: „Dej sem dítě!“, tady ale nijak komicky nezní, spíše naopak. Matka si uvědomuje, co způsobila a snaží se dítě utišit, polednice se už ale vkrádá do dveří, matka bere dítě do náručí, polednice, s hnáty křivými stejně tak, jako v Erbenové verzi, se sápe po dítěti s miskou v ruce – jako kdyby chtěla požádat o trochu jídla, což vypadá poměrně tragikomicky. Matka se s hrůzou obrací o pomoc k Bohu a drtí dítě ve svém náručí. V tu chvíli ale odbíjejí hodiny, polednice odchází a finální záběr ukazuje rodiče, otce a matku, jak sedí zkroušeni na lavici v kuchyni a na stole světnice leží zesnulé dítě přikryté bílým prostěradlem, zhasíná se další z řady svíček.

Čtvrtou baladu, a tedy pátou část snímku, Zlatý kolovrat, uvozuje procesí, které nese rakev (patrně s dítětem z předchozí balady) ke kostelu. V dalším záběru už je rozvíjen děj samotné balady, která je zasazena do podzimního lesa, jímž se prohání král v podání Karla Dobrého na svém koni – grošáku (v knize se ale objevuje kůň vraný). Mezitím vypráví stařec chlapci s píšťalkou, zde pacholeti, první verše této balady. V následující sekvenci se Aňa Geislerová, která zde v dvojroli představuje obě sestry, myje jako Dornička pod lesním vodopádem a má na sobě pouze sukni, kterou si po uvědomění královny přítomnosti, zakryje celé tělo a utíká lesem ke svému domovu, jímž je ve filmu zřejmě bývalá vojenská pevnost. Z té vyjde matka obou dcer v podání Niny Divíškové, jíž se král ptá, co si za svou dceru žádá. Poprvé se zde v krátké sekvenci objevuje zlá sestra, kterou matka nabízí místo nevlastní Dorničky (jejíž jméno zde ale nikde není zmíněno, v materiálech České televize se uvádí, že zlá sestra se jmenuje Háta). V zrcadle pak ráno Dornička při mytí vidí, jak si matka spolu se sestrou balí nůž a sekyru, aniž by tušila, co se na ni chystá. Cestou lesem na hrad pak obě ženy – nevlastní matka a nevlastní sestra - zabijí Dorničku, obě si pak pod vodopádem myjí ruce od krve. Na tělo Dorničky bez končetin a očí padá listí, zatímco král na hradě se veselí se zlou sestrou. V lese pak stařík nachází Dorniččino tělo a posílá pachole na hrad, aby prodalo kolovrat za oči, ruce a nohy, v knižní podobě se tak děje postupně. Pachole na hradě směňuje kolovrat za dvě nohy, vzápětí z pod kabátu vytáhne i přesličku (dvě ruce) a kuželíček (dvě oči). V lese pak podává pachole starci lahvičkou (pravděpodobně s živou vodou), stařec tekutinou polévá části těla, které byly původně odděleny. V tomtéž

čase na hrad přijíždí král a Hátá mu ukazuje předměty, které koupila od pacholete, a král ji žádá, aby mu upředla zlatou nit. Jenže kolovrat spustí (hlasem starce a formou „přeskakující gramofonové desky“) svou píseň. Král zbystří, nutí svou ženu dále příst, až si sama nakonec do kolovrátku vmotá paruku, vlasy, které předtím ostříhala své sestře. Král po této příhodě odjíždí do lesa, pátrá po Dorničce a nalézá ji. Stařec Erbenovými verši vypráví pacholeti příběh o trestu, který dvě lstivé ženy, Hátu s matkou, stihl. Sfouknutím svíčky se celá balada opět končí.

Předělem, který uvozuje baladu Dceřina kletba, je záběr na vesnickou mládež, která sedí na poli u ohně, tančí a pije víno. Objevuje se zde holoubek letící k holubníku jako stěžejní motiv nadcházejícího děje. Matka sedí v pokoji a slyší vedle svou dceru veselit se s nějakým mužem. Sfoukává proto svíčku a cituje modlitbu. V prostřihu je vidět hejno holubů, postupně se prolínající ve scénu, v níž matka s dcerou derou peří, které poletuje po světnici. Dcera se matce přizná ke svému činu – k zabití dítěte – holoubátka. Obě ženy pak spolu kráčí směrem k šibenici, ozývá se hřmění bubnu a dcera se odevzdává svému trestu, oběšení. S hlavou v oprátce vzpomíná na milého a proklíná vlastní matku, že ji až příliš volně vychovávala, vše umocňuje silně dující vítr. Balada končí záběrem, kdy hustě sněží, oprátka na šibenici se houpá ve větru a matka z tohoto opuštěného místa odchází, předposlední svíčka zhasíná.

Prvním záběrem poslední balady Štědrý večer je dlouhý pohled na zimní krajinu. Babička, ztvárněna Stellou Zázvorkovou, sedí s mlýnkem na kávu ve světnici se svými vnučkami. Babička se nyní ve své světničce ustrojuje a děvčata za předení na kolovrátcích vyprávějí skrze původní Erbenovy verše legendu o zjeveních ve vodní hladině, babička objímá modlitební knížky. Hodiny odbíjejí tři čtvrtě na dvanáct v noci, blíží se půlnoc. Dívky se tmou potácejí k jezeru a nesou s sebou sekery, aby mohly prosekat zamrzlou hladinu. Babička, která zde přebírá stěžejní roli, odchází do kostela, na jehož schodech jsou svíčky, stejné, jako ve všech předělech mezi jednotlivými baladami, a z poslední z nich už zbývá velice malý kousek, dohořívá. Následuje scéna, kdy první z dívek komentuje své vidění ve vodní hladině – vidí zde svého milého, Václava. V dalším záběru lze opět vidět dohořívající svíčku. Druhé z děvčat pronáší během cesty ke kostelu své vidění, na slova „mezi nimi rakev, černý kříž“ zhasíná poslední svíčka a babička v kostelní lavici umírá. Zde je tedy děj filmové balady oproti knižní odlišný, neboť v knižní verzi se stane druhé dívce její vidění osudným, postava babičky zde byla přidána.

Samotný závěr filmu se odehrává ve dne, v kostele vyzdobeném kolem dokola svíčkami píská pachole svou píseň, která volně přechází v hudební doprovod pro masopustní průvod. Rej masek, který se odehrává na poli, je doprovázen pacholetem s píšťalkou, maškary, jimiž jsou postavy z filmu, jsou oblečeny do svých filmových kostýmů a objevují se zde i postavy, které v průběhu jednotlivých balad přišly o život (například milenec ze Svatebních košilí nebo babička ze Štědrého večera).

3.3 BRABCŮV FILM JAKO INTERPRETACE LITERÁRNÍHO DÍLA

Vzhledem k tomu, že v dnešní době je film médiem, které je oblíbenější než kniha, především kvůli nižší náročnosti na pozornost a také na čas, je tento počin často představován jako jedna z možností, jak se s původním dílem seznámit. Sám tvůrce tohoto filmu, F. A. Brabec, jej ale považuje za vlastní, velmi osobní interpretaci knižní verze. Proto je nezbytné, aby divák, který si pro své seznámení s Erbenovým dílem zvolí právě tuto podobu, počítal s tím, že se mu nedostane takového zážitku, jako u knižní verze. Jedná se především o to, že scénář sice poměrně přesně čerpá z původních veršů, ale ani pro promluvy postav nejsou použity všechny, které jsou uvedeny v knize. A přitom i autorův jazyk je to, co je na Kytici tak unikátní. Erben totiž skrze své krátké, ale velmi přesné popisné pasáže výrazně ovlivňuje čtenářovu představivost a má tak výjimečnou schopnost dosáhnout na malém prostoru detailního popisu a přitom i výrazného posunu v ději. Na závěr následuje jeden konkrétní příklad: Erben popisuje Polednici jako malou a bledou, v Brabcově filmu je ale ztvárněna dlouhánem Boleslavem Polívkou, navíc ještě na chůdách. Oko kameramana, který je navíc známý svou zálibou v různých barevných efektech, tak nikdy nemůže být stejné, jako jazykové zpracování literáta, jehož jazyk v tomto zpracování stojí, na úkor obrazu, v ústraní.

4 CO ZBYLO Z TRADICE?

Filmové i divadelní zpracování původní knižní podoby Erbenovy Kytice jsou si v lecčems podobná, ale zároveň se i výrazně liší, a to už jen tím, že divadlo a film jsou tak odlišné sdělovací prostředky, jejichž prostřednictvím není možné a ani nelze vyprávět jeden příběh stejně. Protože se ale jedná o dílo vícevrstevnaté a dějově velmi bohaté, je takové zpracování pro autora velmi náročné, a to i z toho důvodu, že se jedná o dílo povinné školní četby, které je tedy potenciálnímu divákovi – filmovému i divadelnímu, poměrně dobře známé.

V divadelní verzi Jiřího Suchého a Ferdinanda Havlíka dochází téměř k přerodu původního díla, neboť více než po sto letech od vydání se knize dostává zcela nového kabátu, který se snaží přizpůsobit především hudebním stylu tehdejší doby počátku sedmdesátých let, zároveň i mnohé situace a dějové zvraty byly, zcela typicky pro Semafor, jazykově perfektně vypointovány. Ve vypjaté atmosféře, kdy je divadlo Semafor téměř před svým uzavřením (vlivem smrti J. Šlitra, jak již bylo zmíněno v příslušné kapitole), s nedostatkem financí a nepřejícností tehdejších politických podmínek se Suchý pustil do velmi odvážného a náročného projektu. Spolu s hudebníkem Havlíkem ale vytvořili zcela jedinečné a i po čtyřiceti letech od uvedení stále oblíbené představení, které uchvátilo nejednoho z příznivců divadla Semafor.

Co se týče vztahu ke knižní verzi, původní podstata děje jednotlivých balad je zachována, zato ale dochází k výrazné aktualizaci, a to především ve prospěch jazykového, ale i situačního humoru a nadsázky, čemuž jistě pomohla účast mnohých vycházejících hvězd, velmi výrazný je i stylově bohatý Havlíkův hudební doprovod, který spolu se zcela inovovaným Suchého textem tvoří hlavní opěrné body celé hry. Co se týče scény nebo kostýmů v původním uvedení hry, lze toto posuzovat pouze na základě několika málo sekvencí, které se objevily v dokumentárním snímku A. Sirotkové nebo jsou zřídka k nalezení na internetu. Podle těchto materiálů a především podle toho, co je tehdejším obsazením konstatováno v uvedeném dokumentu, lze říci, že scéna byla velmi prostá, jednoduchá, stěžejní část tvořila především živá kapela a pro herce připravené mikrofony. Herci byli oblečení také velmi jednoduše, podle tehdejší módy, dívčí soubor byl často oděn do lehkých košilek a rekvizit také nebylo mnoho. V současnosti je většina představení znovu uvedené Kytice velmi brzy vyprodána, a to i přes přeobsazení téměř všech původních herců.

Ve filmové verzi Františka Brabce, která vznikla dalších téměř třicet let po premiéře Suchého hry, se více odkazuje k původní Kytici a i k jejímu výkladu. Jak je pro Brabce typické, dochází, spíše než k vytvoření současných humorných příběhů na motivy knihy, jako je tomu u Suchého, k vytváření obrazů, které doladují a dokreslují knižní podobu, samozřejmě za použití všech dostupných filmových a tedy i trikových prostředků. Tato podoba je tedy nepochybně bohatší na různé kostýmy a převleky a také na změny lokací, což v divadle, kde má autor k dispozici pouze jeden prostor a omezené finanční prostředky, není možné. Důvodem, proč je film poměrně oblíbený, může být fakt, že přesně kopíruje Erbenovy verše, které jsou zde realizovány formou promluv jednotlivých postav, a děj tak koresponduje s dějem knihy. Film v této podobě může poměrně dobře posloužit jako nástin, přiblížení či připomenutí původního díla z devatenáctého století. Vzhledem k tomu, že koproducentem filmu byla i Česká televize, je tento projekt každoročně zařazován do jejího vysílání, podobně jako Brabcův pozdější, avšak o mnoho méně zdařilý, projekt Máj. Právě zprostředkování této verze skrze obrazovky zřejmě přispělo k tomu, že oproti divadelní podobě, jejíž cílovou skupinou jsou především příznivci divadla Semafor, se tomuto filmu podařilo, aby jej zaregistrovala široká veřejnost, které se původní dílo dotklo již během školních let.

Na závěr lze říci, že obě podoby, film i hra, mají Erbenovu Kytici jako zdroj nepřeborného množství inspirace a nápadů, což koresponduje i s tím, jak se výrazně liší výklady jednotlivých balad napříč čtenářským spektrem. Oběma projektům je společný výběr některých balad, které je možno považovat za nejznámější právě díky jejich převedení a zároveň tedy i popularizaci do jiné, než knižní podoby. Suchý ve své verzi ztvárnil celkem pět balad a šestou vlastní, Bludičku. František Brabec převedl na filmové plátno balad sedm, všechny původní. Oba tito tvůrci, každý po svém, ztvárnili následujících pět příběhů: Štědrý večer, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat a Vodník. Co je oběma tvůrcům společné, je fakt, že příliš nezachovali původní následnost balad podle knižní podoby, což ale nijak nestojí proti cykličnosti díla (zde je nutno brát v potaz, že některé balady nedošly svého zpracování v žádné z těchto dvou podob, tedy filmovému, či divadelnímu zpracování).

S ohledem na šíři děje a na počet jednotlivých balad se zpracování všech balad jeví zároveň jako velmi problematické a náročné, a to nejen kvůli poselství, které sbírka skrze jednotlivé balady ženám přináší. Pokud by interpretace tohoto díla měla sloužit alespoň jako malý náhled do něj, jednalo by se ve filmové podobě zřejmě o celovečerní film, který by

mohl rozšířit původní Brabcovo zdařilé provedení. V podobě divadelní by se pravděpodobně představení muselo rozdělit na dvě samostatně hrané části, což samozřejmě naruší divákovu pozornost a stává se tak ještě mnohem více časově náročnějším. Toto tedy potvrzuje velmi známé tvrzení, že je téměř nemožné převést knižní podobu do filmové (a i divadelní) podoby bez ztráty v tomto případě některých balad tak, aby bylo ztvárnění v délce, která je ještě divácky únosná.

Na úplný závěr lze konstatovat, že obě tyto podoby jsou velmi propracovanou formou převedení textu na film či divadelní projekt. Ani jedna z těchto verzí si neklade za cíl rozšířit čtenářovo povědomí o původní literární dílo bez nutnosti jeho přečtení. Oba autoři, Suchý i Brabec se shodují v tom, že se jedná především o jejich vlastní interpretaci díla, které je v jejich životě, a především během školních let, nějak zasáhlo. Výsledkem snažení obou umělců jsou díla, která mohou poměrně dobře fungovat samostatně, bez předchozí zkušenosti s Erbenovou sbírkou, její znalost však významně přispívá k pochopení děje především v humorné Suchého verzi. Film i divadelní podobu lze považovat za vhodné doplnění četby původního literárního díla, obě tato zpracování mohou čtenářům otevřít nové obzory, a to především v rámci pochopení a výkladu samotného díla. Nutno dodat, že bez jedinečné knižní „předlohy“, jak lze ve vztahu k těmto projektům baladickou Kytici označit, by nevznikla žádná z těchto zdařilých adaptací.

5 ZÁVĚR

Záměrem této bakalářské práce je prostudovat a popsat dvě vybraná zpracování sbírky balad Karla Jaromíra Erbena: *Kytice z pověstí národních*. Práce se zabývá divadelní interpretací Jiřího Suchého, poprvé uvedenou roku 1972, a také filmovým zpracováním Františka Antonína Brabce z roku 2000.

V první části se práce zabývá krátkým zpracováním životních událostí autora K. J. Erbena s ohledem na jeho literární činnost. Následující podkapitola se již věnuje samotné *Kytici* – je zde definován pojem balada a nachází se zde hodnocení a základní informace o sbírce. Následují stručná nastínění dění jednotlivých balad, které jsou uvedeny ve vydání z roku 1965, ze kterého bylo čerpáno.

V další části se sbírka zabývá interpretací knihy skrze verše Jiřího Suchého do divadelního představení pro divadlo Semafor. V kapitole je krátce popsán vznik a fungování divadla Semafor, následuje proces a okolnosti vzniku divadelního představení, kde jsou zmíněny všechny. Jednu samostatnou část zde opět tvoří popis divadelní hry, provedený skrze dostupné texty a audionahrávky z představení. Závěr kapitoly se věnuje především postavení *Kytice* v repertoáru divadla Semafor a vlivu tohoto představení fungování divadla, zmíněna je i současná podoba hry.

Třetí kapitola se věnuje filmové adaptaci Františka Brabce. V jednotlivých podkapitolách je popsán vznik filmu a základní idea jeho autora. Toto je následováno poměrně detailním popisem jednotlivých částí filmu – jednotlivých balad. V závěrečné kapitole je opět uvedeno srovnání filmu se svou knižní předlohou, a to především z hlediska jazykové stránky, která vlivem filmu, jako obrazového média, utrpěla.

Závěrečná kapitola se věnuje především shrnutí předchozího. Původní knižní verze je zde opět konfrontována s představením, které na její motivy vzniklo, a s filmem, který z knihy bohatě čerpá.

6 RESUMÉ

The key issue of this thesis is to compare the two interpretations based on a classic Czech book called *Kytice* (Bouquet), written in 1853 by Karel Jaromír Erben. The work has several parts – the first one is more theoretical and it deals with the basic information about the author of Bouquet, K. J. Erben, and it also brings brief summaries of all the ballads presented in his book. The following parts are more practical and are focused on the interpretations itself. The second part deals with the theatre play “*Kytice*” created by Jiří Suchý, the famous personality of the theatre Semafor. There is also included a wide description of the play based on the audio recordings made in 1970’s.

The third part summarizes the interpretation created by F. A. Brabec, a movie from 2000 called *Wild Flowers* and therefore this part is based on the analysis of it.

In the fourth chapter, the two interpretations are summarized and here can be found the most important conclusions of the whole work.

The purpose of this work is mainly to bring an overview of these three examples of art – of the movie and the play, both based on the novel from the late 19th century. In the conclusion, the two interpretations are both highly subjective (according to the ideas of their authors), though the movie can serve as a good explanation of the original book, the theatre play is more suitable for those readers, that are already familiar with the original literary work.

SEZNAM LITERATURY

1. **DOLANSKÝ**, Julius. Karel Jaromír Erben: Studie s ukázkami díla. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1970
2. **ERBEN**, Karel Jaromír. *Kytice: z pověstí národních*. 1. Praha: Klub mladých čtenářů, 1965.
3. **HAVLÍK**, Ferdinand. Můj život s klarinetem: vzpomínky legendárního kapelníka divadla Semafor. Praha: Maxdorf, 2011. ISBN 978-80-7345-263-6.
4. **KARPATSKÝ**, Dušan. Labyrint literatury. 4 rozš. a upr. vyd. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02154-6.
5. **SUCHÝ**, Jiří, **KADLEC**, Václav (ed.). *Encyklopedie Jiřího Suchého*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-7184-911-1.
6. **VANĚK**, Jan J. Semafor: 40 nezapomenutelných let. 1. vyd. Praha: Knihcentrum, 1999. ISBN 80-86054-94-2.

Online zdroje

1. *Česká televize - Filmy: Kytice* [online]. [cit. 02. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/kytice/tvurci/brabec2.php>
2. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Aktuár* [online]. c2015 [cit. 28. 09. 2015]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Aktu%C3%A1r&oldid=12607784>

Multimediální zdroje

1. Divadlo Semafor. *Kytice* [zvukový záznam na CD]. Praha: Supraphon, 2005.
2. *Kytice* [film na DVD]. Scénář a režie: F. A. Brabec. Praha: Bontonfilm, 2001.
3. *Legendární inscenace, díl druhý, Kytice* [film]. Režie: Adéla SIROTKOVÁ. 2011.